

KIR KÖKENLİ ÇALIŞMALARDAN KENT MERKEZLİ ÇALIŞMALAR: KENTLEŞME ODAĞINDA TÜRKİYE'DE FOLKLORUN GELİŞİMİ ÜZERİNE BİR DENEME

FROM RURAL TO URBAN STUDIES: AN ESSAY ON THE DEVELOPMENT OF FOLKLORE IN TÜRKİYE WITH SPECIAL REFERENCE TO URBANIZATION

Onur YILMAZ*

ÖZ: Kuruluşunun 100. yılını kutlayacağımız Türkiye Cumhuriyeti, geride kalan süreçte gerek kendi bünyesinde gerek dünyadaki gelişmelere bağlı olarak siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel değişimler geçirerek gelişimini sürdürmüştür. Bu gelişmeleri en çok etkileyen olgulardan biri olan göç ve kentleşme, sosyal bilimlerin üzerinde en çok yoğunlaştığı konuların başında gelmektedir. Türkiye’de göçlerle şekillenen kent kültürü, farklı zaman dilimleri içerisinde farklı özellikler meydana getirmiştir. Dünyadaki gelişmelerden tamamen bağımsız olmayan göç olgusunun nedenleri ve sonuçları benzer görünümler ortaya çıkarsa da Türkiye’nin kentleşme deneyimi büyük oranda kendine has bir süreç izlemiştir. Çok partili siyasal sisteme geçilen 1950’li yıllarda tarımsal alanda meydana gelen makineleşme neticesinde kırsalda atıl bir iş gücü ortaya çıkmıştır. Bu iş gücünün kentlere yönelmesiyle Türkiye’de kentleşme süreci başlamıştır. Bu süreç 1980’li yıllardan itibaren küreselleşme ve neoliberal ekonomiye geçişle birlikte farklı boyutlar kazanmaya başlamıştır. Bilimsel alanlar da bu değişim süreçlerinden etkilenerek çalışma konularını zaman içerisinde belirli başlıklara yoğunlaştırmıştır. Bu makalede halkbiliminin Türkiye’deki gelişimi, siyasi ve ekonomik koşullar da göz önünde bulundurularak kentleşme sürecine odaklanmakta ve sosyolojinin gelişimiyle karşılaştırmalı bir şekilde ele alınmaktadır. Ayrıca süreç içerisinde değişen paradigmlar çerçevesinde bugünkü duruma yönelik saptamalar da eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: göç, kentleşme, kültür, sosyoloji, kent folkloru.

ABSTRACT: The Republic of Türkiye, which this year is celebrating its 100th anniversary since its foundation, has undergone a number of political, economic, social and cultural changes, which have been driven by its own dynamics and global developments alike; continues to progress on a trajectory. Migration and urbanization, two of the strongest catalysts for driving forward change and progress, are particularly popular topics with the social sciences. The urban culture in Türkiye, as shaped by migration, has generated distinctive influences over different periods of time. Although the causes of migration, which are not completely independent of global developments, tend to produce similar effects, the urbanization experience of Türkiye has remained largely unique in terms of

* Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı
Doktora Programı Öğrencisi./Ankara-folklorist@outlook.com.tr (Orcid: 0000-0002-
3477-0113)

This article was checked by Turnitin.

its outcomes. The introduction of machinery to rural areas in the 1950s, when the multiparty political system was introduced, has created the emergence of an idle labor force in the countryside. The movement of large masses of unemployed rural dwellers to cities has triggered off a new wave of urbanization in Türkiye. This process has taken on a different dimension with the transition to globalization and the neoliberal economy since the 1980s. Not impervious to trends of change taking hold globally, the social sciences have shifted their focus to certain areas over time. This article focuses on the development of folklore in Türkiye, taking into account the political and economic conditions and the urbanization process, which is discussed in the context of the development of sociology. Moreover, in line with the paradigm shifts taking place in the process, the findings on the current situation are critically evaluated.

Keywords: migration, urbanization, sociology, urban folklore.

Giriş

Folklorun ortaya çıkışıyla ilgili çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Bu konuda en çok zikredilen görüşe göre folklorun bir bilim dalı olarak benimsenmesi, Batı'da coğrafi keşifler (özellikle Amerika'nın keşfi) ve Aydınlanma sürecinin sonrasındaki arayışa bağlanmaktadır. Avrupalı yazarlar ve kâşifler tarafından ilkel olarak nitelendirilen kabilelerde saptanılan soyluluğun yüceltilmesi, bir süre sonra Avrupalıların kendi soylu ilkelerini aramaya yöneltmiş, bu arayış sırasında saptanan birçok gelenek ve görenek de folklorun bilimselleşmesi yolunda önemli bir temel oluşturmuştur (Çobanoğlu, 2010; Oğuz, 2019). İkinci görüş ise ilk yaklaşımın tarihsel süreç bağlamında ileri bir değerlendirmesidir: Batı'da meydana gelen sanayileşme ve teknolojik gelişmeler, endüstrileşmenin neyi yok ettiğini hatırlatması ve göstermesi bakımından, teknolojinin meydana getirdiği değişime karşı olarak folklorun tepkisel bir nitelikte geliştiğini dolayısıyla folklor-sanayileşme ilişkisine odaklanmaktadır (Bauman, 1983: 53 ve Moezzi, 2004: 10'dan atfen Gülüm, 2017: 12; Özdemir, 2021: 3).

Tarihsel temellerini romantik ilgi ve meraktan alan, sanayileşmeye bağlı olarak gelişen folklor, daha sonra dünyanın seyrini değiştirecek milliyetçilik akımına da kaynaklık ederek stratejik bir bilim dalı olarak konumlanmıştır. Çokuluslu bir devlet yapısına sahip Osmanlı Devleti'ni de olumsuz etkileyen milliyetçilik, uzun süren toprak kayıplarının ardından devletin parçalanarak yıkılmasına neden olmuştur. Bu dağılma sürecinde Osmanlı aydınları tarafından çeşitli çözüm yolları ortaya atılmış ancak imparatorluk içerisindeki farklı ulusların kopması önlenememiştir. Nitekim Osmanlı'nın yıkımına neden olan milliyetçilik akımı, Türkçülük fikrinin doğmasına vesile olarak Gazi Mustafa Kemal Atatürk liderliğinde yürütülen Kurtuluş Savaşı'nın ardından bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu felsefesinin şekillenmesini sağlamıştır. "Türkçülüğün teorisyeni" olarak nitelendirilen Ziya Gökalp başta olmak üzere Türkçü kadrolar gerek akademik ortamda gerek dernekçilik ve

dergicilik faaliyetleriyle Türkiye’de bilimsel anlamda halkbiliminin kuruluşuna ve gelişimine önemli katkılar sunmuşlardır.¹

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun ardından folklor, “çağdaş Türk devletinin kültür yapısını oluşturmada yararlanılacak bir ham madde ambarı biçiminde değerlendirilir. Folklor araştırmaları devlet tarafından desteklenir. Bütün amaç, millî kültürü folklor kaynaklarımızdan yararlanarak yeni bir sentez içinde yoğurup şekillendirmektir.” Dursun Yıldırım bu süreci Türk folklor araştırmalarının gelişme devreleri içerisinde “sentezci devre” olarak tarif etmektedir (1991:14). Bu devrede, Atatürk’ün de desteğiyle Fuad Köprülü’nün öncülüğünde İstanbul Üniversitesi’nde Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü’nün kurulması (1924) ve Türkiyat Mecmuası’nın yayınlanması folklorun akademideki varlığının filizlenmesi bakımından değerlidir. Devamında akademideki diğer bir yönelim ise Pertev Naili Boratav öncülüğünde Ankara Üniversitesi’nde gerçekleşmiştir. Boratav, dört yıllık lisans eğitimi içerisinde halk edebiyatı derslerini iki yıla yayan bir program geliştirmiş hatta halk edebiyatı alanını bağımsız bir kürsüye dönüştürme gayreti içerisinde bulunmuştur. Ancak yaşadığı dönemin anlayışıyla ters düşen hukuki süreçler dolayısıyla akademiden uzaklaşmak zorunda kalmış ve sonunda yurt dışına gitmiştir. Bu sürece kadar halk edebiyatının, dolayısıyla halkbiliminin yakaladığı akademik hareketlilik önemlidir. Ancak daha sonra bu hareketlilik Boratav’ın Fransa’ya gitmesiyle, Türkiye’de halkbilimi pek de geriye şartlamayacak bir biçimde “gençlik enerjisini” yitirecektir (Öztürkmen, 2006: 190).

Bu dönemde akademideki yükselişin yanı sıra yerel-amatör folklor araştırmacılarının da kent kültürü çalışmalarına önemli katkılar sağladığı görülmektedir. Daha çok İstanbul’u ele alan çalışmalar içerisinde Mehmet Halit Bayrı’nın İstanbul Folkloru (1947), Sadi Yaver Ataman’ın Türk İstanbul adlı araştırmaları (Ilıcak, 2010), Cemil Cahit Güzelbey’in Gaziantep araştırmaları (Unayık, 2008), Sait Uğur’un İçel Folkloru (1947) çalışmasıyla birlikte Halkevleri başta olmak üzere halk bilgisi üzerine yoğunlaşan derneklerin çıkarmış olduğu dergi ve kitaplar ve müstakil dergi çalışmalarında (örneğin; Folklor Postası, Halkbilgisi Haberleri Dergisi vd.) kent kültürüne yönelik çeşitli araştırmalar yayınlanmıştır.² Ancak ortaya konulan

¹ Türkiye’de folklorun gelişimiyle ilgili bilimsel süreç, Tanzimat dönemiyle başlatılmaktadır. Batı medeniyetiyle ilişkilerin kültürel etkilerinin sıkça tartışıldığı ve bugünü dahi etkileyen olgular, “kültürel ve toplumsal değişim” perspektifiyle sağlıklı bir şekilde ele alınmakta ve çok yönlü olarak irdelenmektedir. (bk. Güngör, 1982; Turhan, 2018; Özakpınar, 2003; Kongar, 2019; Özdemir, 2015)

² Kent kültürü üzerine çalışmalarda elbette daha eski kaynaklar mevcuttur. Evliya Çelebi Seyahatnamesi başta olmak üzere özellikle oryantalizmin etkisiyle yabancı seyyahların, din adamlarının ve diplomatların izlenimlerini ve anılarını içeren birçok eserin yanı sıra şehrengiz ve divanlarda farklı kentlerin kültürleri ve gündelik

çalışmalar mekânsal anlamda kentte ele alınsa da tespit ve derlemeye dayandığı için kentleşme odağında çözümlenmeler oldukça nadirdir. Üstelik Türkiye’de Batılı manada bir kentleşme sürecinin (1950) öncesinde ortaya konulan bu çalışmalarda böyle bir arayış içerisine girmek de doğru olmayacaktır.

Boratav’ın Ankara Üniversitesi’ndeki süreci, dönemin dünyadaki gelişmeleri ve bunların ülkemizdeki yansımalarıyla ilişkili olarak değerlendirilmelidir. Boratav’ı Köprülü’nün öğrencisi olarak onu diğer adayların benimsediği ulusalcı çizgiden ayıran (Oğuz, 2019a: 40) gerekçeler de antisemitik katliamlarla başlayan milyonlarca insanın ölümüne neden olan 2. Dünya Savaşı’nın yaratmış olduğu atmosfer olabilir. Nitekim siyasi görüşünün seyri Gökalkçı Türkçülükten Atatürkçülüğe ve daha sol bir çizgiye doğru değişim göstermiştir (Çetik, 2019: 115). 2. Dünya Savaşı’nın başladığı ve bittiği, aynı zamanda savaş sonrasında yeni dünya düzeninin kurulduğu bu süreçte Türkiye’de de toplumsal, siyasal ve ekonomik alanda önemli değişimler meydana gelmiştir. Ülke olarak savaşa girilirse dahi savaşın yarattığı ağır ekonomik çıkmazdan kaçınmamız mümkün olmamıştır. Ekonomik krize karşı uygulanan düzenlemeler, tek parti içerisinde önce muhalefetin yükselmesine ardından tek parti döneminin son bulmasına neden olacak, Demokrat Parti’nin (DP) iktidara gelişine zemin hazırlayacaktır.

Akademideki yükseliş trendini yitiren folklorun bu durumunu yalnızca Boratav’ın gidişine bağlamak da doğru değildir. Elbette öncü isimlerin bulunmayışı bir engel teşkil edecektir ancak bu durumun oluşmasında dönemin siyasal ikliminin de değişmesi önemli bir rol oynamıştır. Nazi Almanyası’nın düşünsel alt yapısının oluşumunda folklorun oynadığı rolün farkında olunması (Çobanoğlu, 2010: 193-194) savaş sonrası süreçte dünyada akademik alanda folklorla olan bakışı olumsuz yönde etkilemiştir. Bu anlamda da Türkiye’de folklorun gelişimini ve yönelimlerini dünyada meydana gelen gelişmelerden bağımsız görmemek gerekir. Cumhuriyetin kuruluşu ve sonrası süreçte milli birlik ve beraberliğin sağlanmasında önemli bir işlev gören folklor, 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde etkinliğini genel olarak yitirmiştir. Türkiye’de DP’nin iktidara geldiğinde gerçekleştirdiği ilk icraatlardan biri olan, halkbilimine yönelik önemli bir külliyyatın meydana geldiği Halkevleri’nin kapatılması bu anlamda etraflıca değerlendirilmesi gereken önemli bir göstergedir (Çobanoğlu, 2010: 48; Oğuz, 2019: 36-39).

Savaş sonrası yeni düzende yerini alan Türkiye, Truman doktrini ve Marshall yardımlarıyla tarımda büyük bir atılım içerisine girmiştir. Tarımda makineleşme, alt yapıdaki yatırımlarla birlikte

yaşamları üzerine bilgiler günümüze ulaşmıştır (bk. Öztekin, 2006; Şahin, 2005; Akkaya, 2016; Tıgılı, 2020).

Türkiye sonuçları bugüne uzanan “kentleşme” adı verilen yeni bir olguyla karşı karşıya kalacaktır. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte Atatürk ve devamındaki tek parti sürecinde kentleşme gündeme alınmamış, köycülük ön planda tutulmuştur. Bunun sebebi olarak düzgün bir kentleşme için gerekli alt yapının oluşmasına yeterli kaynağın bulunmayışı gösterilmiş, köylünün köyünde eğitilmesi için Köy Enstitüsü örneğinde olduğu gibi eğitim kurumları oluşturulmuştur. Ancak 1929 Ekonomik Buhranı, 2. Dünya Savaşı öncesi ve sırasında yaşanan ekonomik çalkantılar, köylerdeki durumu daha ağır bir koşula indirgemıştır. DP döneminde ABD’den edinilen traktörler, tarımsal ürün miktarında büyük bir gelişme kaydedilmesini sağlamıştır. Ancak tarımda makineleşmeyle birlikte köylerde önemli derecede bir atıl iş gücü meydana gelmiş ve köyden kente göç süreci 60’lı yılların başından itibaren başlayarak önlenemez bir sorun hâlini almıştır (Gül, 2018: 154; Keyder, 2018: 174-175).

Dergiler ve bazı dernekler aracılığıyla folklor çalışmalarının devam ettiği bu süreçte devletin de akademinin de ilgisi kentlere odaklanmaya başlamıştır. Dolayısıyla varoluşunu kentten alan bir bilim olarak sosyoloji bu dönemde önem kazanarak, Cumhuriyetin ilk dönemlerinde folklorun edindiği konumu bir yönüyle ele geçirecektir. Bu bakımdan çalışmamız, Türkiye’nin kentleşme sürecinde folklorun konumuna ve çalışmalarına sosyolojinin gelişimiyle karşılaştırmalı bir yaklaşımla odaklanmaktadır. Esas olarak folklorun yeni bir ilim olarak tanımlanmaya başladığı süreçte ilk Türk sosyoloğu olarak da bilinen Ziya Gökalp’ın “Halk Medeniyeti” adlı makalesinde (2019: 535) halk medeniyetini (folklor) milletlerin medeniyetlerinden bahseden içtimaiyatın (sosyoloji) bir şubesi olarak görmesi, resmi medeniyet-halk medeniyeti ikiliğini daha sonraki dönemlerde özellikle sosyolojik kaynaklarda sıkça kullanıldığı biçimiyle kır-kent ikiliği olarak karşımıza çıkaracaktır. Bu makalede üç dönem³ (1950-1980, 1980-2000 ve 2000’den bugüne) içerisinde karşılaştırmalı bir şekilde incelenecek sosyoloji ve folklor çalışmalarında 1950’ye kadar geçen süreçte, özellikle köy monografileri ekseninde aynı sahanın kullanıldığını görmekteyiz. Mehmet Ali Şevki’nin Kurna Köyü Monografisi, Sadri Aran’ın Evedik Köyü Monografisi çalışmalarıyla birlikte Niyazi Berkes’in Bazı Ankara Köyleri Üzerine Bir Araştırma çalışması, Behice Boran’ın Toplumsal Yapı Araştırmaları ve Selahaddin Demirkan’ın İstanbul köylerinde gerçekleştirdiği Le Play’ci deneysel sosyoloji anlayışına uygun çalışmalar, 1950’ye kadar olan

³ Çalışmamız Cumhuriyet dönemine odaklansa da köyden kente göçün başlangıcının Osmanlı’nın son dönemlerine dayandığını; siyasi, sosyal ve ekonomik alanda meydana gelen değişimlerin etkisinin olduğunu ve bu etkilerin sonuçlarının Cumhuriyet dönemine yansımalarını belirtmeliyiz (bk. Ortaylı, 2016; 205-215; Berkes, 2017: 169-468; Karpaz, 2019: 79-90; İnalçık, 2019: 293-324).

süreçte sosyolojide ön plandaki çalışmalarını oluşturmaktadır (Arslan, 2019: 79-122).

1950-1980 Dönemi

1950'lerde başlayarak önlenemez bir şekilde devam eden kırsaldan kente göçler, ilk etapta kırsalda tarımda meydana gelen dönüşüme bağlı olarak gerçekleşmiş, 1970'li yıllardan itibaren kent mekânında meydana gelen dönüşüme bağlı bir seyir izlemiştir. Bu dönemde sosyoloji kaynaklı çalışmalar, kırdan kente gerçekleşen göçün nedenlerini anlamaya yöneliktir. Bu sürecin temel yaklaşımı "kırsalın iticiliği-kentin çekiciliği" üzerinde yoğunlaşmaktadır. Everet Lee'ye dayandırılan itme ve çekme kuramına göre yaşanan yer ile gidilecek yer arasında itici ve çekici faktörler bulunmaktadır (Yalçın, 2004: 30-31). İtici ve çekici faktörler daha çok sağlık, eğitim, ulaşım ve ekonomik gerekçelerle belirlenmiştir. Bu yaklaşımın Türkiye'deki öncüsü olarak Ruşen Keleş ismi anılmaktadır (Aksu Kocatürk, 2021: 20).

1970'lerden itibaren ise kentlerde göç kaynaklı sorunların artışı önlemek için çeşitli stratejiler geliştirilmeye çalışılmış, kırsal kalkınmaya yönelik hamleler gündeme gelmiştir. "Merkez köy" ve "köy-kent" modellerinde farklı köyler içerisinden ulaşım ve gelişmişlik düzeyiyle daha ön planda olan köylerin yatırımlarla güçlendirilmesi, kentsel alandaki imkânların bu alanlarda da yaratılarak kırdan kente göçün önlenmesi ve kırsal kalkınmanın sağlanması amaçlanmıştır (Erdönmez, 2005: 38).

Bu yıllarda kentleşme çalışmaları bakımından planlamanın öneminin vurgulandığı ve çeşitli modellerin geliştirildiği, istihdam ve gecekondü problemlerinin ele alındığı görülmektedir. Bu süreçte zikredilmesi gereken iki önemli çalışma vardır. Mübeccel Kıray'ın Devlet Planlama Teşkilâtı destekli olarak Ereğli'deki sanayileşmeye bağlı değişim ve dönüşümü ele aldığı çalışmasında kullandığı "tampon mekanizma" kavramı, kentleşme literatüründe önemli bir yer edinmiştir. Toplumsal değişimin dengeli bir şekilde gerçekleşmesi için işlevsel bir özelliğe sahip tampon mekanizmalar, toplumsal çözümü de engellemektedir. (Kıray, 2000: 20). Kıray'ın Ereğli çalışmasında değindiği tampon mekanizma tüccarlardır. Dönemin sosyoloji çalışmaları bakımından diğer önemli çalışması Kemal H. Karpat'ın gecekondü ve kentleşmeyi konu edindiği Türkiye'de Toplumsal Dönüşüm adlı eseridir. Göç sürecinin arka planını Osmanlı öncesine kadar götürerek sürekliliğe dikkat çeken Karpat, olumsuzlanan gecekondü olgusunu da doğal bir süreç olarak ele alarak ılımlı bir tavır ortaya çıkarır. Ayrıca çalışmada dünyadaki gelişmelerle Türkiye'yi karşılaştırılarak, benzer değişimlerin gerçekleştiğinin ve Türkiye'nin kendi dinamikleri uyarınca kendine has bir kentleşme öyküsü olduğunun altı çizilmektedir (Karpat, 2019). 1950 ile 1980 sürecinin sosyoloji literatüründe yer alan diğer kentleşme konuları; arsa

spekülasyonları, istihdam, ulaşım ve trafik gibi altyapı yetersizlikleri, bölgeler arası eşitsizlikler ve imar düzenlemeleridir.

Bu süreçte halkbiliminin gelişimi -yukarıda da değinildiği üzere- Boratav'ın Türkiye'den ayrılmasıyla birlikte sekteye uğrayan bir döneme denk gelmektedir ve bu dönemin ilk yarısında çalışmalar daha çok dergiler aracılığıyla yürütüldüğünden Dergici Devre (1950-1966) olarak nitelendirilmektedir. Türk Kültürü, Türk Kültürü Araştırmaları, Sivas Folkloru- daha sonra Türk Folkloru- Folklor dergileri daha çok kurulan dernekler aracılığıyla faaliyetlerini yürütmüşler, bu derneklerin faaliyetleri neticesinde de MEB'e bağlı olarak (daha sonra Kültür Bakanlığına bağlanacaktır) Milli Folklor Araştırma Enstitüsü kurulmuştur. Zaman içerisinde idari bakımdan farklı isimlerle anılsa da Milli Folklor Enstitüsü, folklorun doğrudan devlet eliyle ve sistematik olarak çalışıldığı son derece önemli bir kurumdur (Kasımoğlu, 2018: 34-35; Köse, 2018).

Halkbilim çalışmaları bakımından önemli bir diğer gelişme Mehmet Kaplan'ın Atatürk Üniversitesi'nde yetiştirdiği Muhan Bali, Bilge Seyidoğlu, Saim Sakaoglu, Fikret Türkmen, Umay Günay ve Ensar Aslan isimlerinden oluşan ilk folklor doktorlarıdır. Bugün Türkoloji alanında Türkiye'deki üniversitelerde yürütülen halkbilimi ve halk edebiyatı çalışmaları, bu bilim insanları ve onların oluşturdukları genç kadrolarca yürütülmektedir (Oğuz, 2019a: 45).

Türkiye'de kentleşmenin başladığı bu yıllarda halkbiliminin kent kültürü çalışmalarına yönelememesini -yukarıda giriş bölümünde folklorun ortaya çıkışında sanayileşmeye bağlı Batı tarzı kentleşme yaklaşımından hareketle- Türkiye'nin kentleşme pratiğinde sanayileşmeden ziyade tarımsal alanda yaşanan değişimin sonucuna da bağlayabiliriz. Nitekim Türkiye'de kentleşmekten ziyade kentleşmeme olgusu uzun bir dönem eleştiri konusu olacaktır.

Bu dönem halkbilimcileri içerisinde kentleşme olgusuna eğilen bir isim olarak Tahir Alangu'dan bahsedebiliriz. Türkiye'de halk kültürü derleme çalışmalarına köy merkezli olarak devam edilmesi gerekliliğini, halk olarak nitelendirilen grupların büyük çoğunlukla köylerde yaşıyor olmasına bağlayan Alangu, "göçmen folkloru" kavramını kullanmıştır. Balkanlardan Anadolu'ya göç eden Türk toplulukları için bu terimi kullanan Alangu, iç göç olgusu neticesinde de kullanılabilir bir yaklaşım geliştirmektedir. Sosyal psikolojik bir olay olarak tanımlanan göç neticesinde mevcut yerleşimcilerle göçmenler arasında önce küçümseme ve alay, daha sonra gerilim ve çatışma ve nihayetinde birleşip karışma süreçleri yaşanmaktadır. Göçmen folkloru kapsamında incelenmesi gereken araştırma konuları, göçmenlerin eski yerleşme bölgelerinden taşıyıp getirdikleri halk kültürü ve eski yerleşimlere duydukları özlemleri, acıları, uyumsuzluklarını ifade eden yeni oluşumlar olmalıdır. Alangu makalesinin sonunda İstanbul'un gecekondulu mahallelerinde Balkan

göçmenlerinin folklor ürünlerini derlemeye yönelik çalışmaların başlayacağına müjdesini de vermektedir⁴ (2021: 824-826).

Göç neticesinde kentte meydana gelen değişim ve dönüşümle ilgili Alangu'nun kavramsal düzeyde değinerek kent folkloruna yönelik araladığı kapıyı, bir sonraki dönemde aynı ekolün takipçisi Mehmet Haluk Özalkan bir kitap çalışmasıyla açacaktır.

1980-2000 Dönemi

1950'lerden itibaren başlayan ve Türkiye'nin kentleşme sürecini etkileyen kırdan kente göç olgusu, özellik bakımından çok fazla farklılığa sahip olmayan tekil içerikler barındırmaktadır. Çoğunlukla zincirleme göç diye tabir edilen bir silsileyle şehre göçen ve kümelenen insanların göç nedenlerini anlamaya, kent mekanındaki sorunlarını tanımlamaya çalışan sosyoloji, kaynak olarak folklorun kırsalda yürüttüğü çalışmalarla benzer grupları araştırmaktadır. Ancak 1980'den sonraki süreçte folklor ve sosyoloji daha fazla çeşitlenen bir konu yelpazesi içerisinde kendini bularak ilk dönemlerdeki yakınlık bağıni yitirecektir. Çünkü 1980 sonrası sürecin önemli olgusu küreselleşme, bugüne değin etkileri devam eden, ekonomiden kültüre her alanda büyük bir değişim ve dönüşümü tetikleyen bir dinamiklik yaratacaktır. Öyle ki 1950'den 1980'e kadar geçen süreçte kırsaldan kente yönelen göç, 1980'den sonra kentten kente göç şeklinde devam ederek niteliğini değiştirecektir.

Dünya ekonomik sisteminde yaşanan değişim, küreselleşme ve neoliberal ekonomik yaklaşımlar Türkiye'de de önemli etkiler meydana getirmiştir. Türkiye de bu sisteme eklenme çabaları göstererek ihracatı öncelikleyen hedeflerle liberal ve serbest ticaret politikaları yürütmüş ve "sermayenin kentleştiği" bir döneme girmiştir (Şengül, 2009: 137). Sermaye anlamında daha önceki dönemlere kıyasla önemli bir birikimin meydana geldiği kent ortamında, yeni bir sosyal sınıf meydana gelmiş ve kent mekânında ayrışmalar daha görünür duruma gelmeye başlamıştır. Dolayısıyla sosyolojinin yeni çalışma alanları da bu birikime ve neticesinde ortaya çıkan yeni olgulara yönelmiştir.

Dönemin sosyoloji çalışmaları bakımından önemli bir başka olgusu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da başlayan ve kitlesel ve zorunlu göçe neden olan terör faaliyetleridir. Bu faaliyetlerin tırmanış gösterdiği dönemler boyunca (1980-1990), İstanbul, İzmir ve Mersin başta olmak üzere Batı bölgelerindeki şehirlere kitleler hâlinde zorunlu göçler gerçekleşmiştir. Zorunlu göç neticesinde kent mekânında ortaya çıkan uyum sorunları, şiddet, işsizlik, yerleşme ve konut, nüfus artışı ve sağlık gibi konular yeni çalışma alanları olarak

⁴ Alangu'nun Balkan folklorunun İstanbul'da derlenmesine yönelik müjdesini verdiği çalışmalarla ilgili gerçekleştirdiğimiz taramalarda herhangi bir yazıya rastlanmamıştır.

sosyoloji literatüründe yer alacaktır. Ayrıca kentleşmenin yanı sıra kent yaşamına entegre olma süreci olarak “kentlileşme” kavramının da tartışıldığı görülmektedir (Kartal, 1983; Keleş, 1986; Kayacan, 1999; Yalçın, 2010).

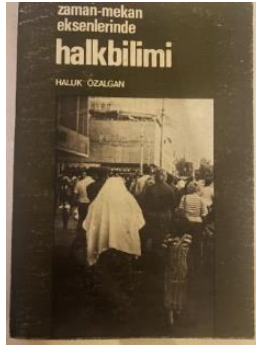
Dünyada önemli değişimlerin yaşandığı bu süreçte halkbilimi de önemli bir paradigma değişimine gitmiştir. Alan Dundes’in “*Halk Kimdir?*” başlığıyla 1980 yılında yayınladığı çalışmayla ilkel (vahşi) ve medeni toplum (kentli) arasında kalmışlığı ifade eden “halk” tanımı (taşralı/köylü) önemli bir değişim geçirmiş ve 19. yy bakış açısı eleştirilmiştir: “Halk terimi en azından ortak bir faktörü paylaşan herhangi bir insan grubunu ifade eder. Bu grubu birbirine bağlayan faktörün ortak bir meslek, dil veya din olabilir ne olduğu önemli değildir” (Dundes, 2006: 16). 80’li yıllarda meydana gelen bu değişime sebep olarak kırsal nüfusun büyük oranda kent merkezlerine göç etmesi ve kent nüfusunun kırsal nüfusu geçmeye başlaması etkili olmuştur. Sosyal bilimler alanında kente yönelik artan ilginin kaynağında da esas olarak bu durum yatmaktadır.

1980-2000 sürecinin Türkiye’deki halkbilimi çalışmaları bakımından değerlendirdiğimizde halk edebiyatı ekseninde çalışmaların devam ettiği ancak akademik anlamda kurumsallaşmanın ve ekolleşmenin başladığı görülmektedir. Hacettepe Üniversitesi’nde Şükrü Elçin, Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü’nde Fikret Türkmen, Selçuk Üniversitesi’nde Saim Sakaoğlu, Gazi Üniversitesi’nde Abdurrahman Güzel öncülüğünde lisans ve lisansüstü eğitimlerle birçok bilim insanı yetişerek halkbiliminin farklı başlıklarında çalışmalar yürütecektir. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü çatısı altında sürdürülen çalışmalar, Prof. Dr. Dursun Yıldırım’ın girişimleriyle 1983 yılında ilk olarak Hacettepe Üniversitesi’nde Türk Halkbilimi Anabilim Dalı’nın açılmasıyla müstakil bir bilim dalına, 2013 yılında da yine aynı üniversite bünyesinde bağımsız bir bölüm hâline gelecek ve Türkiye’deki diğer üniversitelerde de hızla yaygınlaşacaktır. Dönemin halkbilimi çalışmalarını etkileyen son önemli gelişmesi çeviri faaliyetlerinin başlamasıdır. Sözlü edebiyat konuları dışında ilgiler uyanmasına vesile olan çeviri faaliyetleri, 1980 sonrasında kademeli olarak artış göstermiş, özellikle Umay Günay’ın danışmanlığında Millî Folklor dergisinde folklor kuramlarına yönelik çeviri projesi Türk araştırmacıların uluslararası literatürden daha fazla yararlanmasını sağlamıştır (Oğuz, 2019a: 50-56). 1989 yılından bu yana aralıksız bir şekilde yayınlanan Millî Folklor’un yanı sıra 1994 yayınlanmaya başlayan ve bugün de yayın hayatına devam eden Folklor/Edebiyat dergisinin 90’lı yılların başından itibaren kök salmaya başladığına dikkat çekmek gerekir.

Belirgin bir özellik olarak folklorun değişen yapısı artık açıkça dile getirilmeye başlanır. Umay Günay, folklorun yeniden

tanımlanması ve çerçevesinin belirlenmesi gerektiğini savunmuş, folklorun kültür değişmelerine bağlı olarak çalışma alanının genişlediğine sözlü, yazılı ve dijital kültür etrafında üretimlerin devam edeceğine dikkat çekerek folklorun dinamikliğini vurgulamıştır (1987:23-30). Ayrıca Dursun Yıldırım çalışmasında folklorun, köylülerin geleneklerinde yaşayan eski devirlerin kültür kalıntıları olduğu görüşünün artık geçerliliğini kaybettiğini, folklorik ürünlerin sadece köyde/köylüde değil toplumun bütün sosyal gruplarında yaşadığını ve bunların sonucu itibarıyla folklorun ve ona tabi kavramların yeniden tanımlanması ihtiyacının doğduğunu ifade etmiştir (1991: 15).

1980-2000 sürecinde kentleşme konusunda halkbilimi açısından burada zikredeceğimiz isim ve eser yukarıda değerlendirdiğimiz akademi merkezli yaklaşımın dışında kalmaktadır. Bilimsel anlamda kalıplaşmanın bir göstergesi olarak sözlü edebiyat ürünleri üzerine çalışma konuları halkbiliminin farklı başlıklarda ilgilenmesinin önünde bir set oluşturmuştur. Dolayısıyla aktif olarak akademinin içinde yer almayan bir ismin kentleşme olgusunu folklor penceresinden değerlendirmesini ve bu alanda ilk önemli eseri ortaya koymasını olağan bir gelişme olarak değerlendirmeliyiz. Mehmet Haluk Özalgan 1984 yılında yayınladığı *Zaman-Mekân Eksenlerinde Halkbilimi* adlı çalışmasıyla kent mekanında kentleşme odaklı olarak halkbilimsel çözümler ortaya koymuştur.

Fotoğraf: Kentleşme odağında ele alınan müstakil folklor yayını.

Özalgan, dört bölümden oluşan çalışmasının ilk bölümünde Anadolu'nun kentleşme sürecine tarihsel olarak yaklaşmakta ve Helenistik dönemden Osmanlı dönemine, son olarak Cumhuriyet dönemine de değinerek bu süreçleri "geçiş dönemleri" olarak tanımlamaktadır. İkinci bölümde halk edebiyatı türü olan masal etrafında Keloğlan masalları repertuarı üzerinden gurbete çıkan köylü, Keloğlan ve kente göç gibi çeşitli çözümler yapılmakta ve Keloğlan'ın medyaya yansısıyla kültürel ekonomik yönü değerlendirilmektedir. Üçüncü bölümde, "kent ortamında yeni

ilişkiler” başlığıyla kırsal ve kentsel alana yönelik işlevsel bir yaklaşım ortaya konulmakta, Mübeccel Kıray’ın etkisinde tüccar ve elçilerin sosyal ve kültürel alandaki değişimde üstlendikleri roller tartışılmaktadır. Ayrıca göçle birlikte ortaya çıkan hemşehrilik olgusuna yönelik de hemşehri dernekçiliğini bir denge kurumu olarak gören bir yaklaşım ortaya konulmuştur.⁵ Son bölümde ise müzik, kentleşme ekseninde ele alınarak halk müziğinin geleneksel çevreden kopması neticesinde yaşanan değer kayıpları dile getirilmekte ve kente göç sürecinde yaşanan geçiş dönemine istinaden asalak bir tür olarak arabesk tanımlanmaktadır. Minibüs ve kamyon yazıları dahi bu bağlamda incelenerek halkbiliminin kentsel alanda farklı noktalarda değerlendirmelerde bulunabileceği göz önüne serilmiştir (Özalğan, 1984).

Özalğan’ın çalışması kent folkloru çalışmaları bakımından Türkiye’de esas önemi henüz tam olarak kavranmamış, birçok halkbilimcinin gözünden kaçmış kıymetli bir eserdir. Eser ve müellifinin halkbilim çalışmaları tarihinde mutlaka zikredilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

2000’den Bugüne

1980’li yıllardan itibaren sürekli olarak gelişim gösteren ve çeşitlenen iletişim teknolojileri ve ulaşım imkânları göç hareketlerini artırarak önemli ölçüde etkilemiş, göçün yapısında bazı değişimler meydana getirmiştir. Göç veren ülkeler çeşitlenmiş, farklı kültürel yapıda göçmenlerle göç alan ülkelerde kültürel yapı zenginleşmiş (göçün küreselleşmesi); göç hacmi her geçen gün büyümeye devam ederek (göçün hızlanması); göç alan ülkeler yalnız iş gücü göçüne değil, birçok göç tipine maruz kalmaya başlamış (göçün farklılaşması) ve kadınlar geçmişe oranla daha fazla göç sürecinin içerisinde olmuştur (göçün kadınlaşması). Göç literatürüne göçmen, mülteci, sığınmacı, kaçak, yabancı, insan taciri vb. birçok kelime ve kavram girmektedir (Castles ve Miller’den akt. Adıgüzel, 2019: 24).

Türkiye, farklı sebeplerle göç eden insanlar için transit bir güzergâhın üzerinde yer alması nedeniyle özellikle yabancı göçmenlerin son yıllarda giderek artan oranda göç tercihleri arasında yer almaktadır. Tüm bunlarla birlikte 2011 yılından itibaren başlayarak önemli bir olgu hâlini alan, Suriye’deki iç savaş dolayısıyla Türkiye’ye göçen milyonlarca Suriyeli için bütün siyasi, ekonomik, kültürel ve bilimsel dikkatler bu alana kaymış durumdadır. Suriyeli sığınmacıların konumu, iç siyasette ve özellikle Avrupa’yla yürütülen dış ilişkilerde önemli bir gündem maddesi olmuştur. Dolayısıyla sığınmacıların barınma, eğitim, sağlık, istihdam vb. konulardaki

⁵ Özalğan’ın bir halkbilimci olarak sosyoloji literatürüne de hâkim olduğunu görüyoruz. Disiplinlerarasılığı gözetmesi bakımından çalışmanın bu yönünü de ayrıca vurgulamak gerekmektedir.

sorunları, sosyolojinin de giderek ilgisinin bu alana yönelmesine neden olmakta, iç göçe yönelik konulara ilgi giderek azalmakta ya da görünürlüğü belirsizleşmektedir.

Yine de 2000’li yıllardan itibaren sosyologlar teorik çalışmaların yanı sıra alan araştırmalarının gösterdiği konu ve bakış açısı zenginliğiyle kent çalışmalarında şu başlıklarda ön plandadır: Kentsel ve mekânsal ayrışma/farklılaşma, güvenli siteleri, kapalı yerleşmeler, kentte yeni yoksulluk, kentsel yenileme, merkezi semtlerin dönüşümleri, soylulaştırma gibi kavramlar bağlamında geniş bir bakış açısı ortaya konulmuştur (Akyurt ve Yaman, 2019: 168-171). Ayrıca kentten kıra dönük gerçekleşen ve “tersine göç” diye adlandırılan göç hareketleri, Güreşçi (2010) ve Yılmaz (2009) tarafından ele alınmıştır.

2000 sonrası dönemde Türkiye’de halkbilimi çalışmalarının kentleşme odağında önemli bir ivme yakaladığını görüyoruz. Özellikle Türk halk edebiyatının araştırma konuları arasında başı çeken âşıklık geleneğinden hareketle âşıkların ve geleneğin kent ortamındaki durumu çok yönlü olarak çözümlenmeye tabi tutulmuş, halkbiliminin diğer araştırma konularının da kentleşme odağında yaşanan kültürel değişim ve dönüşüm çerçevesinde araştırılmasının önü açılmıştır. Özdemir’in teknolojik gelişmelerin ve kültür endüstrisinin gelenek kültürüyle etkileşimini çözümlendiği çalışmalarda kültürel değişim ve kentleşme konularına sıkça vurgu yapılmaktadır (Özdemir, 2012; Özdemir, 2017).

Bununla birlikte özellikle Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi’nin (SOKÜM) de önemli bir payı vardır. UNESCO tarafından 2003 yılında kabul edilen sözleşmeye Türkiye’nin 2006 yılında katılmasıyla birlikte ülkemizde somut olmayan kültürel mirasa yönelik artan ilgi, bir yandan akademik alanda uygulamalı halkbilimi çalışmalarına ivme kazandırırken öte yandan özellikle kent merkezlerinde artan SOKÜM ya da yaşayan kültürel miras müzeciliğiyle turizme farklı bir bakış açısı sağlamıştır. Uluslararası bir sözleşmenin yürütücülüğünün halkbilimi kadrolarınca gerçekleştirilmesi, folklorun kamuoyunda görünürlüğünün artmasına vesile olmuş ve bir dönem hakir görülen geleneksel öğelerin birer farklılık kaynağı olarak algılanmasını sağlamıştır. Özellikle son dönemde kent ortamında masal evleri/anlatıcılığının yaygınlaşmasında ve örgün eğitimle ilişkilendirilmesinde SOKÜM çalışmalarının etkisi yadsınamaz.

Oğuz, kentlerin oluşumu ve gelişimi süreçlerini halkbilimi açısından değerlendirdiği çalışmasında köylü nüfusun eriyerek kentleşmesi neticesinde halkbilimciler için kırsal alanın daraldığını, daha sonraları “kent folkloru” kavramının getirilerek halk bilimi çalışmalarına yeni bir ivme ve açılım kazandırıldığını belirtir. Kent folkloru çalışmalarında mevcut yöntemlerin gözden geçirilmesi

gerektiğini vurgulayan Oğuz, bilimsel değerlendirmelerde tutucu yaklaşımlardan uzak durulması gerektiğini söylemektedir (2001: 46-49).

Ersoy, alan araştırması kavramını yeniden düşünmek gerektiğini ele aldığı çalışmasında, folklorun zaman içerisinde değişen algısına bağlı olarak günümüzün yeni yaşam koşulları çerçevesinde ortamların çeşitlendiğine, kent folkloru ve elektronik kültür ortamı çalışmalarına dikkat çekmektedir. Dundes'in yeni halk tanımıyla mekândan bağımsız hâle gelen alan kavramı yeni boyutlar kazanmıştır. Halkbilimci için çalışılacak birçok konunun ortaya çıktığını belirten Ersoy, disiplinlerarasılığı vurgulamaktadır (2012: 5-13).

Aça, kent kültüründe pazarcı folklorunu ele aldığı çalışmasında kentsel alanlarda gerçekleştirilen halkbilimi araştırmalarında kır merkezli yaklaşımların kullanılmasını ve sosyal ve kültürel politika belirlemede folklorun eksik kalışına değinmekte; antropoloji, sosyoloji ve etnoloji gibi alanlarla yeterli münasebetin kurulamamasını eleştirmektedir (2018: 97). Öztürkmen de Türkiye'deki folklor araştırmalarına, "zamana yenik düşen", köyle sınırlı" ve ille de "ortak" ve "anonim" bir malzemeyi yakalamak olarak yaklaşmak, folklor disiplininin varoluşuna haksızlık olarak görmektedir (2016: 262).

Eşikteki Gecekondu Folklorunda İnsan-Zaman-Mekân adlı çalışmasıyla Özünel (2020), kent folkloru çalışmaları açısından en kapsamlı akademik yayını ortaya koymuştur. Kent folkloru içerisinde bir alt başlık olarak değerlendirilebilecek mekânsal boyuttaki kültürel ilişkilerin, gecekondu folklorunun, ele alındığı çalışmada ağırlıklı olarak gecekondu apartmanlaşmaya geçişte yaşanan kültürel değişim, gündelik yaşam pratikleri üzerinden işlenmektedir. Gecekondu apartmana geçişin, köyden kente göç ve gecekondu yaşam süreçlerine kıyasla kültürel anlamda daha çok değişime sebep olduğu, zaman tasarımının (döngüsellik-çizgisellik) farklılaştığı ve tüm bunlara bağlı olarak da gündelik yaşamı şekillendiren pratiklerin melezleştiği çıkarımları çalışmanın odağını oluşturmaktadır.

Halkbiliminin gelişimine yayınlanan kitap çalışmalarından daha fazla katkıyı, sayısı her geçen gün artan akademik dergiler sağlamaktadır. Özellikle son dönemde yayınlanan halkbilim merkezli dergilerde antropoloji, sosyoloji, dilbilim, tarih, iletişim, edebiyat vb. sosyal bilim alanındaki diğer disiplinlerce gerçekleştirilen akademik çalışmalara yer verilmesi vurgulanması gereken önemli bir noktayı oluşturur. Bu dergileri takip eden halkbilimciler için disiplinlerarası yaklaşımın perdeleri aralanmıştır ve diğer disiplinlerin yönelimleri konusunda fikir sahibi olunarak yöntem ve yaklaşımlardan yararlanma yoluna gidilmiştir. Millî Folklor ve Folklor/Edebiyat dergilerinin yanı sıra son dönemde Motif Akademi

Halkbilimi Dergisi, Folklor Akademi Dergisi, Kültür Araştırmaları Dergisi ve Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi (UHAD) ön plana çıkan akademik süreli yayınlardır.

Son olarak son yıllarda ortaya konulan tez çalışmalarını ele almakta fayda vardır. Kent folkloru içerisinde değerlendireceğimiz göç ve kentleşmeyi baz alan tez çalışmalarının ağırlığını iyiden iyiye hissettirdiğini söyleyebiliriz. Geleneği merkeze alan konuların kent içerisindeki değişim ve dönüşümüne yönelik çalışmaların yanı sıra halk kavramının anlamında yaşanan değişimini ve folklorun “iletişimsel bir süreç” olarak tanımlanan (Ben-Amos, 2006: 35) yeni bağlamını yansıtan tez çalışmaları karşımıza çıkmaktadır.

Selcan Gülçayır, “*Çağdaş Kentte Beden Folkloru*” çalışmasında (2007), kültür tarafından biçimlendirilen beden, jestleri ve mimikleri de ait olduğu kültürü yansıttığı, incelenen örneklerle birlikte jestler ve mimiklerin, kültürel bellekte yer alan üzerinde uzlaşmış anlamlara sahip oldukları ve bu anlamların zamanla gelenekselleştiği sonucuna varılmıştır. Beden üzerine işlenen dövmeleri ve bunların uygulanma biçimlerini baz alan halkbilim odaklı bir çalışmada da Ankara saha olarak çalışılmıştır (Kaya, 2020). Gerçekleşen işçi göçleri neticesinde Almanya’da yaşayan Türklerin sosyal ve kültürel yapılarının halkbilim penceresinden incelendiği çalışmada (Korkmaz, 2012), göç-kentleşme ilişkisinin ötesinde göçün kuşaklar boyunca meydana getirdiği etkilerini çok yönlü olarak değerlendirilmesi folklorun göç meselesine yönelimi bakımından oldukça değerlidir.

Folklorun uzun yıllar çalışma alanı içerisinde yer alan türkü, âşıklık geleneği, geleneksel tiyatro, halk hekimliği gibi konuların kent özelindeki görünümünün ele alındığı tez çalışmaları da bulunmaktadır: Gözüm’ün (2010) modern kentte üretilen türkülerin ve icra ortamı olarak türkü barların işlevsel kuram bakımından ele aldığı tez çalışması, Tavukcu’nun (2016) Ankara şehri özelinde halk hekimliğini geleneğin yeniden keşfi olarak nitelendirdiği çalışması, Yavuz Cingöz’ün (2016) Karagöz geleneği ve müziğini kent ve popüler kültür ekseninde işlediği araştırması, Metin’in (2008) Devekuşu Kabare tiyatrosunu kent kültüründe geleneksel mizahi eleştiri yaklaşımıyla incelediği tezi, Alakuş’un (2017) âşık ve kent ilişkisini çözümlediği çalışması ile Gökçen’in (2015) iki âşıklık geleneği temsilcisinin yaşamları özelinde kent ortamının geleneğe olan etkilerini ele aldığı araştırması son dönemde ortaya konulan çalışmalardan bazılarıdır.

Diğer yandan kent imgeleri bağlamında ele alınan çalışmalar giderek artan bir ivmeye sahiptir. Adaş’ın (2019) Bartın özelinde ortaya koyduğu çalışması, Yılmaz’ın (2019) halk kültürü ürünlerinden yola çıkarak Bafra ilçesi kent imgelerini belirlediği çalışmasının yanı sıra Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nden hareketle bugünkü kentlerin

kent markası tasarımının Akkaya (2016) tarafından ele alındığı çalışma ve kuruluş mitosu bağlamında Osmanlı'nın ilk başkenti Bilecik'in bugünkü kent kültürünün (Artun, 2021) işlendiği çalışmalar; kent imgeleri, kentlerin markalaşma serüvenleri ve kent kimliği gibi güncel temaları halkbilim perspektifinden değerlendirmektedir.

Şahin tarafından hazırlanan "*Kültürel Değişim Bağlamında Alevi Toplumunda Türk Halk İnançları (Küçükçekmece İlçesi Örneği)*" adlı yüksek lisans çalışmasında (2017) köyden kente göç sürecinde inanç boyutunda yaşanan değişim üzerinde durulmuştur. 1950'li yıllardan sonra göç olgusu ile birlikte kentleşme, kentlileşme gibi kavramlarla tanışan Alevi bireylerin bu süreçte yaşadığı kültürel değişimler, Türk halk inançları bağlamında incelemeye tabi tutulmuştur. Diğer benzer çalışmalarda da Mersin örneği (Eker, 2019) ve İstanbul'a göç eden Sivas bölgesi Alevilerinin yaşadığı değişimler ele alınmıştır (Taş, 2020). Kurban ritüeli (Çalış, 2016) gibi inanç temelli uygulamaların kent ortamındaki durumu ve değişimine ilişkin çalışmaların son yıllarda arttığı gözlenmektedir. Ayrıca kent toplumunda mitolojinin dönüşümü ve sürekliliğine ilişkin araştırmanın da (Aslan, 2019) halkbilimi disiplinine bağlı olarak gerçekleştirilmesi çalışmamız özelinde zikredilmesi gereken önemli bir başlıktır.

Pamukcu tarafından "*Bursa Kapalıçarşısı ve Hanlar Bölgesi Folkloru*" adlı doktora tez çalışması, toplumsal yapısını büyük ölçüde göçlerin şekillendirdiği Bursa'da çarşı ve hanlar bölgesinde gelişen ve değişen sosyal hayatla birlikte şehirlerin kentleşme olgusu içerisinde nasıl geliştiği, zaman içerisinde geçirdiği tüm evreler dikkate alınarak ortaya konulmuştur. Bu bölgedeki Yaşayan İnsan Hazine, meslek icracılarının aktarımları ve kültür değişimleri bağlamında mekân-kültür, insan- kültür ve kültürel miras kavramları çözümlenmiştir. Benzer bir çalışmada Kayseri esnafının kent kimliğinin oluşumuna etkileri incelenmiştir (Gül Çoruk, 2009).

Derdiçok tarafından İzmir odaklı olarak gerçekleştirilen "*Kent Folkloru: Kadın Günlerinin Halk Bilimi Açısından İncelenmesi*" adlı doktora tez çalışmasında (2022), kadın günü ve günlerin yaratılma-uygulama mekânı olan kent ile kent folkloru kavramları incelenmiş; kadın günü ile kent folkloru arasındaki ilişki ortaya konularak günlerin tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Günlerin ekonomik, sosyo-kültürel, psikolojik ve eğitimsel işlevleri ele alınarak günlerdeki fıkra, efsane, dedikodu, söylenti gibi sözlü kültür ürünleri ile halk hekimliği, geçiş dönemleri ve halk mutfağı ile ilgili inanış ve uygulamalara da yer verilmiştir. Kadın odaklı diğer bir çalışmada (Kaplan, 2008) Ankara kent örneğinden hareketle geleneksel tıbbın yeniden üretim süreci ele alınmaktadır. Ücretsiz ev içi emek olarak nitelendirilen ev kadınlığı olgusunun Türk halkbilimi penceresinden ilk kez incelendiği bir diğer

çalışma (Özkan, 2021) Türkiye’de halkbiliminin inceleme alanlarının kentten kılcal meselelerine değin eğildiğini göstermektedir.

Son dönemde Türkiye’de halkbiliminin yönelimi, özellikle kent folkloru alanıyla da ilişkilendirebileceğimiz geleneksel bilgi belleği, kültür endüstrisi, gastronomi, toplumsal cinsiyet ve kadın folkloru, ekofolklor, kültür ekonomisi, dijital kültür, geleneksel ekolojik bilgi, yeni köylüler, postmodern yerellik, tersine göç gibi konu ve kavram yelpazesine sahiptir (Özdemir, 2018; Özdemir, 2019; Fidan, 2017; Çakır, 2019; Yolcu, 2019; Yolcu ve Aça, 2019; Özdemir, 2022a; Özdemir, 2022b). Özellikle pandemi sürecinin meydana getirdiği deneyim neticesinde kırsalla bağına büyük oranda koparmayan kentli insanın, kırsala dönüşünde belirgin oranda bir artışın meydana geldiği ortadadır. Bu durum nesiller arasındaki farklılıklarla da bir yandan emekli/yaşlı kesimin kent yaşamından uzaklaşmak istemesi, bir yandan da yeni/genç/bilinçli neslin köy yaşamına adapte olma girişimleriyle önümüzdeki süreçte köy-kent etkileşimi folklorun gündemini daha fazla meşgul edecek bir potansiyele işaret etmektedir.

Sonuç

Tüm bu incelemelerin ve ortaya konulan çalışmaların odağında kır ve kent birbirini öteleyen, birbirine olumsuzluk atfeden tezat bir yapı değil aksine farklı dinamikleriyle birbirini besleyen bütüncül bir bileşenden meydana gelmektedir. Kente ve kırsala yönelik disiplinlerarası çalışmalar, sorunları bilimsel yaklaşımlarla çözmede ve ortaya çıkacak yeni potansiyelleri değerlendirmede verimli bir araç olacaktır.

Bu makalede halkbilimi ve sosyolojinin kente dair çalışmalardaki tarihi gelişimi dönemler bazında değerlendirilerek, literatür karşılaştırmalı bir şekilde ele alınmıştır. Halkbiliminin Türkiye’deki gelişim süreci, dünyada yaşanan gelişmelerin ülkemizde meydana getirdiği değişimler başta olmak üzere iç siyasette yaşanan yönelimlerden etkilenmiştir. Cumhuriyetin kuruluş döneminde önemli bir misyona sahip olan halkbilimi, tek partili dönemin sona erdiği 2. Dünya Savaşı sonrası süreçte geri planda kalmıştır. DP döneminde başlayan köyden kente göçle Türkiye hızlı bir kentleşme dönemine girmiş, kent merkezli bir disiplin olan sosyoloji ön plana çıkarken folklor, çalışma sahası olarak uzun bir dönem kırsala hapsolmüştür. Folklorun akademide yeterince kökleşmemesi, derlemeye dayalı metin merkezli çalışma anlayışının uzun bir dönem akademik çalışmaların odağında yer alması bu durumun oluşmasına gerekçe olarak gösterilmektedir.

Kültürün kaynağı insandır. Kaynağını çalışma mekânı olan kırsaldan kente hızlı bir şekilde kaptıran folklor, göç eden insanların kentte yaşadığı kültürel sorunları, kültürün yaşadığı değişim ve dönüşümü uzun bir dönem göz ardı etmiştir. 90’lı yıllardan itibaren başlayan, 2000’li yıllarda ivme kazanan kent yönelimli çalışmalar

neticesinde halkbilimi; geç de olsa kent çalışmalarına odaklanmış, adeta kente göç sürecini nihayete erdirmiştir. Tıpkı kentleşme sürecini devam ettiren, kırsalla bağlarını büyük oranda sürdüren insanımız gibi halkbiliminin de çalışma alanı olarak bir ayağının hâlâ kırsalda olduğu gerçeğini hatırdan çıkarmamalıyız. Ancak Türkiye’de kent mekânında yürütülebilecek folklor çalışmaları konusunda bir çalışma yöntemi belirlenmiş değildir. Kent folkloru çalışmaları içerisinde birçok alt çalışma alanlarının varlığı açıktır. Bu alanda artacak çalışmalar neticesinde kent folkloru araştırmalarına özgü bir yöntemin olgunlaşacağını ve zaman içerisinde de farklı uzmanlık sahalarının ortaya çıkabileceğini söyleyebiliriz.

Atatürk’ün “fikrimin babası” diyerek övdüğü Ziya Gökalp’ın ve Türkçülük akımı etrafındaki aydınların Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş felsefesini oluşturan, “Türkiye Cumhuriyeti’nin temeli költürdür” yaklaşımından hareketle folklor, kurucu bir rol oynamıştır. Geride kalan yüz yıllık dönemde yaşanan kültürel ve toplumsal değişim süreçlerindeki sorunlara çözüm üretecek bilimsel yaklaşımların tam olarak geliştirilemediği ortadadır. Bunun için halkbilimi her alanda etkin, sürdürülebilir bir yapıya kavuşmak durumundadır.

Halkbiliminin Türkiye’deki gelişim süreci saptamalar neticesinde belirginleşen sınıflama çalışmasından öteye gidememiştir. Bu sınıflama doğrultusunda halkbiliminin dönemler bazında varlığının yahut yokluğunun Türkiye’deki sosyal bilimlerin gelişim sürecindeki etkileri çok yönlü olarak irdelenmelidir. Nitekim sosyal bilimler içerisinde költür gibi temel bir alanda halkbiliminin yeterli düzeye erişiminin gecikmesi, en başta Türkiye’nin költür politikası alanındaki gelişimini olumsuz etkilemiş, özellikle “değişim” konusunda ortaya konulan politikalarda yanlış yaklaşımlar benimsenmiştir. Çalışmamızdan hareketle bu durumun ortaya çıkmasında iki ana neden vardır. Birincisi, halkbilim çalışmalarının ivme yakaladığı bir dönemde halkbilim kürsüsünün kapatılması; ikincisi, halkbilimin akademide yeniden var oluşundan sonra kırsal merkezli derlemeye dayalı/metin merkezli çalışmaların uzun bir dönem devam etmesi. Son dönem çalışmalarında ise kent költürü alanına yönelimlerin ciddi oranda arttığı, halkbiliminin költür bilimi ekseninde gelişme gösterdiği ortadadır. SOKÜM alanında çalışmaların halkbilim kadrolarınca yönetilmesi, halkbiliminin kent merkezli çalışmalara yönelmesine kapı aralayan bir diğer gelişmedir. Halkbilimciler için sürekli değişimin yaşandığı kent odağında, költürün görünümünden kültürel politikaların geliştirilmesine kadar birçok alanda farklı başlıklarda yürütülecek çalışmalar mevcuttur. Özellikle kurumsal düzeyde költür politikalarının üretilmesinde ve disiplinlerarası yaklaşımların geliştirilmesinde halkbilimciler daha

çok kendini göstermelidir. Bunun için de halkbilim perspektifinden kent odaklı çalışmaların sosyal bilimler içerisinde belirli bir düzeye çıkarılması şarttır.

Halkbilimi akademide bilgi üretmedeki varlığının yanı sıra yönetim alanında politika üretmeye dönük kadrolar da meydana getirmelidir. Bunun için yerel yönetimler başta olmak üzere merkezi yönetim kadrolarında yer alabilecek halkbilimciler için yasal engellerin ortadan kaldırılması, uzman ve diğer kadro alımları için gerekli yasal dayanakta halkbilim bölümlerinin bulunması gerekmektedir. Halkbiliminin kente göçü gecikse de kent özelinde ortaya koymuş olduğu akademik performans, gecikmenin neden olduğu sonuçları görmezden gelecek bir potansiyele işaret etmektedir. Ancak yukarıda değindiğimiz öneriler, halkbiliminin kent çalışmalarında yerini sağlamlaştırması açısından büyük önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- Aça, M. (2018). Kent folkloruna yönelik ve Trabzon kent kültüründe pazarıcı folklorunun yeri. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17 (1), 95-112.
- Adaş, S. (2019). *Bartın'ın kentsel imgeleri ve kent kimliği oluşumundaki etkileri*. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Adıgüzel, Y. (2019). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Akkaya, S. (2016). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde kent imgeleri ve günümüz kent markası tasarımına etkisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Aksu Kocatürk, G. (2021). Türkiye'de kentleşme ve göç olgusuyla ilgili makalelerin dönemsel olarak incelenmesi. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 4-27.
- Akyurt, M. A. ve Yaman, Ö. M. (2019). Türkiye'de kent sosyolojisi çalışmaları. *Kent Sosyolojisi*, (ed.: Köksal Alver), 179-204, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Alakuş, P. (2017). *Âşık ve kent ilişkisinin çözümlenmesi*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Alangu, T. (2021). *Türkiye Folkloru El Kitabı*. (haz. İsmail Görkem), İstanbul: YKY Yayınları.
- Artun, A. (2021). *Osmanlı Devleti'nin kuruluş mitosunun Bilecik kent kültüründeki yansımaları*. Bilecik: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aslan, E. (2019). *Günümüz kent toplumunda mitin dönüşümü ve sürekliliği: Ufo mitleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Bayrı, M. H. (1947). *İstanbul folkloru*. İstanbul: Eser Yayınları.

- Ben-Amos, D. (2006). Şartlar ve çevre içinde folklorun bir tanımına doğru. (çev. Metin Ekici), *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 1*, (haz.: M. Ö. Oğuz vd.), 31-55, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Çakır, E. (2019). Halkbilimine çevre korumacı bir yaklaşım önerisi ekofolklor. *Ekoeleştirici Folklor ve Edebiyat İncelemeleri*. Konya: Kömen Yayınları.
- Çalış, F. (2016). *Günümüz kentinde kurban ritüeli*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Cingöz, Y. (2016). *Kent, popüler kültür ve karnavalesk: Karagöz geleneği ve müziği*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çetik, M. (2019). *Pertev Naili Boratav: Bir akademisyen ve düşünce adamı*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2010). *Halkbilimi kuramları ve araştırma yöntemleri tarihinde giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Derdiçok, N. S. (2022). *Kent folkloru: Kadın günlerinin halk bilimi açısından incelenmesi*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Dundes, A. (2006). Halk kimdir? (çev.: Metin Ekici), *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 1*, (haz.: M. Ö. Oğuz vd.), 1-30, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Eker, P. (2019). *Kent kültüründe alevi inanç ve ritüelleri: Mersin örneği*. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Erdönmez, C. (2005). Köy-kent: Olumlu ve olumsuz yönleriyle bir kırsal kalkınma projesinin çözümlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, (2), 35-51.
- Ersoy, R. (2012). Halk bilimi çalışmalarının gelişimine paralel olarak alan araştırması kavramını yeniden düşünmek. *Millî Folklor*, 94, 5-13.
- Fidan, S. (2017). *Âşıklık geleneği ve medya endüstrisi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Gökçen, A. H. (2015). *Kent ortamında iki âşık: Maksut Koca ve Nevruz Ali Çiçek*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gözüm, G. (2010). *Modern kentte üretilen türkülerin ve bunların icra ortamlarından türkü barların, işlev kuramı açısından incelenmesi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Gül Çoruk, F. J. (2009). *Kayseri esnafının kent kimliği oluşumuna etkisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Günay U. (1987). Folklor nedir? *Türk Folklor Araştırmaları*, 1987, 23-30.
- Güngör, E. (1982). *Kültür değişimleri ve milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Gürçayır, S. (2007). *Çağdaş kentte beden folkloru*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Güreşçi, E. (2011). Türkiye’de köyden kente göç ve düşündürdükleri. *Sosyo-Ekonomi Dergisi*, Göç Özel Sayısı, 127-135.

- Ilıcak, N. G. (2010). *Sadi Yaver Ataman'ın gözüyle İstanbul folkloru*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaplan, M. (2008). *Geleneksel tıbbın yeniden üretim sürecinde kadın -Ankara kent örneğinde kuşaklar arası çalışma-*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Karpat, K. H. (2019). *Türkiye'de toplumsal dönüşüm kırsal göç, gecekondu ve kentleşme*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kartal, K. (1983). Kentlileşmenin ekonomik ve sosyal maliyet. *Amme İdaresi Dergisi*, 16(4), 92-110.
- Kasımoğlu, S. (2018). Türkiye'de folklor araştırmaları. *Turnalar*, 71, 28-42.
- Kaya, Y. (2020). *Dövme pratikleri üzerine bir araştırma: Ankara kent örneği*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kayacan, G. (1999). Doğu ve Güneydoğu'da zorunlu göç Kızıltepe'den İstanbul'a... Kemerburgaz çadır köyü. *75 Yılda Köylerden Şehirlere*, İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını.
- Keleş, R. (1986). Kentleşme ve kamu yönetimi sorunları. *Hızlı Şehirleşmenin Yarattığı Ekonomik ve Sosyal Sorunlar*. İstanbul: Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı.
- Keyder, Ç. (2018). Enformel konut piyasasından küresel konut piyasasına. *İstanbul Küresel ile Yerel Arasında* (hızl.: Çağlar Keyder), 171-191. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kıray, M. B. (2000). *Ereğli: Ağır sanayiden önce bir sahil kasabası*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kongar, E. (2019). *Türkiye'de toplumsal değişme kuramları ve Türkiye gerçeği*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Korkmaz, M. A. (2012). *Almanya Türklerinde başarı ve başarısızlığı kavramsallaştırmaya bağlı kişisel anlatımların aileye ve çevreye yansımada geleneksel yapılar ile dünya görüşünün işlevsel analizi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Köse, G. (2018). *Sivas folkloru dergisi kapsamında yerel Türk halkbilimi dergiciliği ve araştırmacılığı geleneği*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Metin, E. (2008). *Kent kültürünün geleneği yansıtan mizahi eleştirisi: Devekuşu Kabare*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Oğuz, M. Ö. (2001). Kentlerin oluşumu ve gelişimi süreçlerinde Türk halkbilimi. *Millî Folklor*, 51, 46-49.
- Oğuz, M. Ö. (2019a). Araştırmaların tarihi. *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2019b). *Paldır kültür kentleşmeler*. Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Özakpınar, Y. (2003). *Kültür değişimleri ve batılılaşma meselesi*, İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Özalgan, H. (1984). *Zaman-mekan eksenlerinde halkbilimi*. Ankara: Ülke Yayınları.
- Özdemir, M. (2019). *Dijital kültür*. İstanbul: Arı Sanat Yayınları.
- Özdemir, N. (2015). *Medya, kültür ve edebiyat*. Ankara: Grafiker Yayınları.

- Özdemir, N. (2018). Geleneksel bilgi ve kültür ekonomisi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18 (1), 1-28.
- Özdemir, N. (2021). Kültür değişimleri ve teknoloji, *Kültür Bilimi Araştırmaları*, Ankara: Akademi Kültür Yayınları.
- Özdemir, N. (2022a). Geleneksel ekolojik bilginin markalaşması. (ed.: M. A. Yolcu), *Kaz Dağları ve Geleneksel Ekolojik Bilgi*, Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
- Özdemir, N. (2022b). Postmodern yerellik ve geleneksel ekolojik bilgi. *Culture Academy*, 2(1), 1-30.
- Özkan, D. (2021). '*Şimdiyi sürüklemek*': ücretsiz ev içi emeğin feminist perspektiften değerlendirilmesi Ankara örneği. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Öztekin, Ö. (2006). *XVIII. yüzyıl divan şiirinde toplumsal hayatın izleri: divanlardan yansıyan görüntüler*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Öztürkmen, A. (2006). *Türkiye'de folklor ve milliyetçilik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pamukcu, A. (2021). *Bursa Kapalıçarşısı ve hanlar bölgesi folkloru*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Şahin, G. (2005). *Ondokuzuncu yüzyılda İngiliz seyahatnamelerine göre Türkiye ve Türkler (W. Wittman-1803, R.R. Madden-1829, C. Fellows-1852, E.J. Davis-1879, W.J.J. Spry-1895)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Şahin, M. (2017). *Kültürel değişim bağlamında Alevi toplumunda Türk halk inançları (Küçükçekmece ilçesi örneği)*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Şengül, T. H. (2009). *Kentsel çelişki ve siyaset, kapitalist kentleşme süreçlerinin eleştirisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Taş, N. (2020). *Kentleşme sürecinde Alevi ritüelleri ve inanç pratiklerindeki değişimler (İstanbul-Sivas örneği)*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tavukcu, H. (2016). *Geleneğin yeniden keşfi bağlamında halk hekimliği (Ankara kent örneği)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Turhan, M. (2018). *Kültür değişimleri*. Ankara: Altınordu Yayınları.
- Uğur, S. (1947). *İçel folkloru*. Ankara: CHP Halkevleri Yayınları.
- Unayık, E. (2008). *Cemil Cahit Güzelbey'in hayatı, edebi kişiliği ve folklorik faaliyetleri (yayımlanmış ve yayımlanmamış eserleri üzerine bir araştırma)*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yalçın, C. (2010). Türkiye'de kentleşme sorunları üzerine bir tartışma. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 225-245.
- Yıldırım, D. (1991). Türk folklor araştırmalarının problemleri. *Millî Folklor*, 2 (11), s. 13-20.

- Yılmaz, N. (2009). Ekonomik krizin etkisiyle İstanbul'dan tersine göç eden ailelerin toplumsal özellikleri ve beklentileri üzerine bir inceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1): 27-62.
- Yılmaz, H. T. (2019). *Halk kültürü ürünleri bağlamında Bafra ilçesi kent imgeleri*. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yolcu, M. A. (2019). *Toplumsal cinsiyet ve kadın folkloru yazıları*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
- Yolcu, M. A. - Aça, M. (2019). Geleneksel ekolojik bilgi ve folklor. *folklor/edebiyat*, 25 (100), 861-871.
- Ziya Gökalp (2019). Halk medeniyeti. *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Grafiker Yayınları.

"İyi Yayın Üzerine Kılavuzlar ve Yayın Etiği Komitesi'nin (COPE) Davranış Kuralları" çerçevesinde aşağıdaki beyanlara yer verilmiştir. / The following statements are included within the framework of "Guidelines on Good Publication and the Code of Conduct of the Publication Ethics Committee (COPE)":

İzinler ve Etik Kurul Belgesi/Permissions and Ethics Committee Certificate: Makale konusu ve kapsamı etik kurul onay belgesi gerektirmemektedir. / The subject and scope of the article do not require an ethics committee approval.

Çıkar Çatışması Beyanı/Declaration of Conflicting Interests: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur. / There is no potential conflict of interest for the author regarding the research, authorship or publication of this article.